

יד מהרש"א

מסכת כתובות

פרק אף על פי

חלק ב'

דף נח: - דף סה.

ד' תמוז תשע"א

© Yechezkel Folger 2011

מפתח

דף נח:	3
רש"י ד"ה לעולם במעלה ותד"ה מתוך ותד"ה במעלה	3
דף נט:	11
תוספות ד"ה אינו צריך להפר	11
תוספות ד"ה שמא יגרשנה	13
תוספות ד"ה לשאקחנה וגמרא ונקדשו מהשתא ותד"ה שדה זו ותד"ה קונמות	15
דף נט:	20
גמרא ונקדשו מהשתא ותוספות ד"ה שדה זו ותד"ה קונמות	20
תוספות ד"ה כגון שנדרה	21
דף ס:	23
תוספות ד"ה יכול יהא	23
תוספות ד"ה גונח יונק	26
דף ס:	28
תוספות ד"ה אמר רב נחמן	28
תוספות ד"ה הלכתא	30
דף סא:	32
רש"י ד"ה אבל מוזגת	32
תוספות ד"ה הכניסה לו שפחה אחת	33
תוספות ד"ה מחלפא	34
דף סא:	35
תוספות ד"ה לא ליתן	35
תוספות ד"ה הלכה	36
דף סב:	37
תוספות ד"ה והתניא	37
דף סג:	38
תוספות ד"ה רב הונא ובא"ד דאינה חולה כל כך ורש"י ד"ה הכי גרסינן	38
דף סג:	41
תוספות ד"ה ואינהו	41
תוספות ד"ה אבל אמרה	43
דף סד:	45
תוספות ד"ה תבע לחלוץ	45
דף סד:	47
רש"י ד"ה לבית המנוגע	47
רש"י ד"ה תמני סעודות	48
דף סה:	52
תוספות ד"ה אחרי	52
תוספות ד"ה ונותנין לה	53

דף נח:

רש"י ד"ה לעולם במעלה ותד"ה מתוך ותד"ה במעלה

לשון מהרש"א

[דף נח עמוד ב] בפרש"י בד"ה לעולם במעלה כו' וה"ה נמי דמצי לאוקמא כשאין מעלה לה מזונות ומעלה כו' עכ"ל ביאור דבריו דמצי לאוקמא כשאין מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף ורב סבר מזונות תחת מותר ומעה תחת מעשה ידיה ורב אדא סבר מזונות תחת מעשה ידיה ומעה תחת מותר והא דקאמר לעיל לרב תקנו מזונות תחת מעשה ידיה היינו תחת מותר מעשה ידיה כדקאמר לקמן לרב אלא משום דאוקי רישא בניזונות לרב להכי אוקי סיפא נמי בניזונות זהו שיטת רש"י אבל התוס' לא ניתא להו פירוש רש"י דא"נ דמוקי לה רישא לרב בניזונות לאו במעלה לה מזונות איירי דא"כ אמאי עושה ואוכלת אלא בניזונות שחפץ לזונה והיא אינה רוצה והיינו דאינו מעלה לה מזונות ולא מעה כסף כמ"ש התוספות לקמן בהדיא לרב ולא מוקי הכא בכה"ג דמעלה לה מזונות ולא מעה כסף אלא לרב אדא ודו"ק:

תוס' בד"ה מתוך שיכול לכופה כו' ומתני' כו' מוקי לה כרב אדא כו' עכ"ל דע"כ כיון דס"ל שיכול לכופה למעשה ידיה ולמותר הא דמותר קדוש לר' מאיר היינו אפילו מחיים כדקאמר רב אדא וא"כ ברישא דקתני עושה ואוכלת מוקי לה נמי כרב אדא כמו שיתבאר לקמן לרב אדא וק"ל:

בד"ה במעלה לה מזונות כו' לא מצי מוקמי לה במעלה כו' אלא כו' בשאין מעלה כו' עכ"ל ודלא כפרש"י שפני' דלרב ושמאל נמי מוקמי לה במעלה כו' כמ"ש לעיל ואין להקשות לדברי התוס' כיון דלא מוקמינן לה במעלה כו' אלא לרב אדא אמאי לא מוקי לה לרב אדא באין מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה וסבר נמי דמזונות תחת מעשה ידיה ומעה תחת מותר די"ל כמ"ש התוס' לרב דדוחקיה לאוקמא בלאחר מיתה משום דאין רגילות שיעלה לה מעה ולא יעלה לה מזונות ומיהו מדלא הקשו כן התוס' בפשיטות לרב אדא אלא לרב נראה דלרב אדא ניתא להו דלא מוקמינן לה בהכי דאם כן במאי פליג רב אדא עליה דרב דהא לרב נמי אי הוה מעלה לה מעה כסף הוה המותר מחיים קדוש ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) בעל חייב לזון את אשתו ואף לתת לה מעה כסף לצורכי' בכל שבת

(2) הקדמה ב'

(א) בתחלה נקטו בגמרא

(i) דבשביל מזונות זוכה בעל במעשה ידי' בשיעור שתקנו חכמים

(ii) ודבשביל מעה כסף זוכה בעל אף במותר על שיעור זה

(ב) ברם בסוף קא מסיק רב פפא דאיכא שיטה להיפוך

(i) דבשביל מעה כסף זוכה בעל במעשה ידי' בשיעור שתקנו חכמים

(ii) ודבשביל מזונות זוכה בעל אף במותר על שיעור זה

3) הקדמה ג' כמבואר במהרש"א'

(א) רב הונא אמר רב

(i) יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה כלומר איני נותן לך מעשה ידי

(ii) ויכולה אשה נמי לומר לבעלה איני לוקחת מעה כסף ואיני נותנת לך מותר

(ב) ריש לקיש

(i) אין אשה יכולה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה

(ii) ואין אשה יכולה לומר לבעלה איני לוקחת מעה כסף ואיני נותנת לך מותר

(iii) אלא

(1) בעל שרי לי' לכופה לתת לו מעשה ידי ומותר

(2) אף אלו מסרבת לקבל מזונות ומעה כסף

4) משנה

(א) רישא

(i) המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת דלא מצי בעל להקדיש מעשה ידי'

(ii) דמדובר באופן אשר מעשה ידי' אינן שלו

(ב) סיפא

(i) ר' מאיר ס"ל אשר בעל שהקדיש את המותר הרי הוא הקדש

5) גמרא לגבי רישא דמשנה

(א) היינו טעמא דברישא מעשה ידי' אינן שלו משום דמיירי "בנזונת"

(i) כלומר דבעל רצה לזונה אבל אשה אמרה איני נזונת ואיני עושה

(ii) ומשנה בשיטת רב הונא אמר רב אזלא דיכולה אשה לומר לבעלה איני נזונת ואיני עושה

(ב) תוספות מדגישין

(i) אשר אלו מעלה לה מזונות מחמת דלא אמרה איני נזונת ואיני עושה

(ii) אז מובן אשר מעשה ידי' של בעל הוה וחל הקדישו ולא אמרינן אשר "הרי זו עושה ואוכלת"

(ג) אבל

(i) לריש לקיש

(1) דפליג על רב הונא אמר רב וקסבר דלא יכולה אשה לומר לבעלה וכו'

(2) מובן אשר "בנזונת" דמעשה ידי' של בעל הוה ודחל הקדישו

(3) ולכן מוכרח לדידי'

(א) דרישא מדובר "בשאינה נזונת" כשלא רצה לזונה או שאין לו במה לזונה

(ב) ודלכן מעשה ידי' אינן של בעל ולא מצי להקדישין

(ד) ומקשין לריש לקיש

(i) "בשאינה נזונת מאי למימרא" כלומר

(ii) דפשיטא דאין מעשה ידי' שלו ודעושה ואוכלת מחמת דלא חל הקדש דילי'

- (ה) ומתריץ
- (i) "סיפא איצטריך לי"
- (6) גמרא לגבי סיפא דמשנה
- (א) רב ושמואל
- (i) דיקא מותר לאחר מיתה קדוש כשירוש בעל לנכסי אשתו
- (ii) אבל מותר מחיים לאו שלו הוא ולא מצי להקדישו
- (ב) רב אדא בר אהבה
- (i) מותר מחיים קדוש דאף מחיי' שלו הוא
- (7) המשך דגמרא
- (א) ביאור רב פפא לשיטות רב ושמואל ורב אדא בר אהבה
- (ב) עיין להלן בטבלא א' לסיכום ביאור זה
- (ג) חלק א'
- (i) רב ושמואל אית להו דתקנו מזונות תחת מעשה ידי' ותקנו מעה כסף תחת מותר
- (ii) רב אדא בר אהבה אית לי' דתקנו מזונות תחת מותר ותיקנו מעה כסף תחת מעשה ידי'
- (ד) חלק ב'
- (i) רב ושמואל ורב אדא בר אהבה כולהו אית להו כדרב הונא אמר רב
- (1) ולכן לרב ושמואל
- (א) היכא דחפץ לתת לה מזונות יכולה למימר איני נזונות ואיני עושה
- (ב) והיכא דחפץ לתת לה מעה כסף יכולה למימר איני לוקחת מעה כסף ואיני נותן מותר
- (2) ולכן רב אדא בר אהבה
- (א) היכא דחפץ לתת לה מזונות יכולה למימר איני נזונות ואיני נותן מותר
- (ב) והיכא דחפץ לתת לה מעה כסף יכולה למימר איני לוקחת מעה כסף ואיני עושה
- (ii) קבענו דריש לקיש לית לי' להא דרב הונא אמר רב
- (1) ולכן
- (א) היכא דחפץ לתת לה מזונות או מעה כסף אינה יכול לומר איני ואיני
- (ב) וכופין אותה לתת לו מעשה ידי' ומותר
- (ה) חלק ג'
- (i) לרש"י אליבא דרב ושמואל איירי מתניתין במעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף
- (ii) לתוספות אליבא דרב ושמואל איירי מתניתין בלא מעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף
- (iii) בין לרש"י בין לתוספות אליבא דרב אדא בר אהבה איירי מתניתין במעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף
- (ו) חלק ד' – מסקנת רב פפא לביאור שיטות רב ושמואל במשנה
- (i) רישא דמשנה

(1) לתוספות

(א) מובן הא דהקדש אינו חל על מעשה ידי

(ב) דהרי רב ושמואל אית להו אשר מזונות תחת מעשה ידי ואיירי בדלא מעלה לה מזונות

(2) ואכן מקשי תוספות לרש"י

(א) דלשיטתו לא מובן הא דלרב ושמואל לא חל הקדש על מעשה ידי

(ב) דהרי רש"י אוקמי' למשנה במעלה לה מזונות אף לרב ושמואל

(ii) סיפא דמשנה

(1) בין לרש"י בין לתוספות

(א) מובן דמותר אינו קדוש אלא לאחר מיתה

(ב) משום דרב ושמואל סברי אשר מעה כסף תחת מותר ואיירי בדלא מעלה לה מעה כסף

(ז) חלק ה' – מסקנת ביאור שיטת רב אדא בר אהבה במשנה

(i) רישא דמשנה

(1) מובן דהקדש אינו חל על מעשה ידי

(2) משום דרב אדא בר אהבה אית לי' אשר מעה כסף תחת מעשה ידי ואיירי בדלא מעלה לה

מעה כסף

(ii) סיפא דמשנה

(1) מובן דהקדש קדוש מחיים

(2) משום דרב אדא בר אהבה אית לי' אשר מזונות תחת מותר ואיירי בדמעלה לה מזונות

(ח) בדרך סיכום

טבלא א' שיטת רב פפא להבנות רש"י ותוספות					
1	רש"י	לרב ושמואל	רישא: מקדיש מעשה ידי עושה ואוכלת ולא חל הקדישו	תקנו מזונות תחת מעשה ידי	מעלה לה מזונות דהיינו דחפץ לזונה ולא אמרה איני ואיני חל הקדש
2	לתוספות	לרב ושמואל	רישא: מקדיש מעשה ידי עושה ואוכלת ולא חל הקדישו	תקנו מזונות תחת מעשה ידי	לא מעלה לה מזונות דהיינו או דלא חפץ לזונה או בשנזונת ואמרה איני ואיני
3	בין לרש"י בין לתוס'	לרב אדא בר אהבה	רישא: מקדיש מעשה ידי עושה ואוכלת ולא חל הקדישו	תקנו מעה כסף תחת מעשה ידי	לא מעלה לה מעה כסף דהיינו או דלא חפץ לתת לה או דחפץ ואמרה איני ואיני
4	בין לרש"י בין לתוס'	לרב ושמואל אליבא דר' מאיר	סיפא: מקדיש מותר קדוש לאחר מיתה	תקנו מעה כסף תחת מותר	לא מעלה לה מעה כסף דהיינו או דלא חפץ לתת לה או דחפץ ואמרה איני ואיני
5	בין לרש"י בין לתוס'	לרב אדא בר אהבה אליבא דר' מאיר	סיפא: מקדיש מותר קדוש מחיים לרב אדא בר אהבה	תקנו מזונות תחת מותר	מעלה לה מזונות דהיינו דחפץ לזונה ולא אמרה איני ואיני

(8) תוספות ד"ה מתוך שיכול לכופה כמבואר במהרש"א

(א) הקדמה

- (i) קבענו לריש לקיש דאין אשה יכולה לומר איני ואיני
- (ii) ודלכן זוכה בעל במעשה ידי' ובמותר היכא דרצה לזונה ולתת לה מעה כסף והיא אמרה איני ואיני

(ב) שאלה

- (i) האם מצי ריש לקיש ללכת בשיטת רב ושמואל בסיפא דברייטא אשר מותר קדוש לאחור מיתה

(ג) תשובה

- (i) לריש לקיש מותר אינו קדוש מחיים דיקא באופן שאינו נזונת
- (ii) דהיינו

(1) אלו סבירא לי' אשר תיקנו מותר תחת מזונות

(א) שלא חפץ לזונה או לא יכול לזונה

(2) ואלו סבירא לי' אשר תיקנו מותר תחת מעה כסף

(א) שלא חפץ לתת לה מעה כסף

(iii) ואי אוקמת לסיפא ככה נמצא

(1) אשר

(א) קושיא דגמרא לעיל לריש לקיש מרישא אשר "אי בשאינה נזונת מאי למימרא"

(ב) קשה לריש לקיש נמי בסיפא

(2) ועכשיו לא יוכל עוד ריש לקיש לתרץ דהגם דרישא פשיטא מ"מ "סיפא איצטריך לי"

(iv) ולכן מוכרח

(1) אשר ריש לקיש ס"ל כוותי' דרב אדא בר אהבה דבסיפא מותר קדוש מחיים

(2) וכדי שלא לאפושי מחלוקת

(א) מסתבר למינקט אשר ריש לקיש כרב אדא בר אהבה ס"ל אשר מעה כסף תחת מעשה ידי' ומזונות תחת מותר

(ב) ולכן מבאר אף לרישא באופן דומה לרב אדא בר אהבה

(9) המשך רש"י כמבואר במהרש"א ד"ה לעולם

(א) קושיית רש"י לשיטתו

(i) מהיכא תיתי לרב

(1) דבמשנה מדובר במעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף בין לרב ושמואל בין לרב אדא בר אהבה

(2) ולפרש אשר

(א) רב ושמואל אית להו דתקנו מזונות תחת מעשה ידי' ותיקנו מעה כסף תחת מותר

(ב) ורב אדא בר אהבה אית לי' דתקנו מזונות תחת מותר ותיקנו מעה כסף תחת מעשה ידי'

(ii) בעוד דהי' יכול לפרש בהיפוך

(1) דבמשנה מדובר במעלה לה מעה כסף ולא מעלה לה מזונות

(2) ואשר

(א) רב ושמואל אית להו דתיקנו מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידי

(ב) ורב אדא בר אהבה אית לי' דתיקנו מזונות תחת מעשה ידי ומעה כסף תחת מותר

טבלא ב' קושיית רש"י לעצמו לוקה רב פפא למשנה ככה						
1	רש"י	לרב ושמואל	רישא: מקדיש מעשה ידי עושה ואוכלת ולא חל הקדישו	תקנו מעשה כסף תחת מעשה ידי	מעלה מעשה כסף	שים לב דקושיות תוספות דלעיל עולה אף למהלך זו
3	רש"י	לרב אדא בר אהבה	רישא: מקדיש מעשה ידי עושה ואוכלת ולא חל הקדישו	תקנו מזונות תחת מעשה ידי	לא מעלה לה מזונות	ומובן דמעשה ידי שלה וניהא דלא חל הקדישו
4	רש"י	לרב ושמואל אליבא דר' מאיר	סיפא: מקדיש מותר קדוש לאחר מיתה	תקנו מזונות תחת מותר	לא מעלה לה מזונות	מותר לאו דידי' הוי ולכן מותר לא קדוש אלא לאחר מיתה
5		לרב אדא בר אהבה דר' מאיר	סיפא: מקדיש מותר קדוש מחיים לרב אדא בר אהבה	תקנו מעשה כסף תחת מותר	מעלה לה מעשה כסף	וניהא דקדוש מחיים

(ב) תירוץ של רש"י

(i) קבענו בתחלת סוגיין אשר רישא דמשנה מדובר במעלה לה מזונות ולכן עדיף לי' לרב פפא אופן זה לרישא

(ii) ומאחר דכבר אוקים לרישא באופן זה אוקים נמי לסיפא ככה דלית לי' טעמא לחלק

(10) תוספות בד"ה במעלה לה מזונות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא לרש"י

(i) קבענו בתחלת סוגיין אשר

(1) ברישא דקתני אשר עושה ואוכלת ואין הקדשו הקדש

(2) מוכרח

(א) דמדובר בשזונות כלומר כשחפץ לזונה ברם אמרה איני ואיני

(ב) ושלא מדובר במעלה לה מזונות דבמעלה לה מזונות פשיטא דמעשה ידי של בעל הן ואשר חל הקדשו

(11) תוספות בד"ה במעלה לה מזונות

(א) קשיא

(i) מאי דוחקי' דרב ושמואל למימר דלא קדוש עד לאחר מיתה

(ii) בעוד דהוי יכולין למימר כבטבלא ג' דקדוש מחיים מחמת דבמשנה מדובר במעלה לה מעה כסף ולא מעלה לה מזונות

טבלא ג' קושיית תוספות ד"ה במעלה לה מזונו תשיטת רב פפא						
2	לתוספות	לרב ושמואל	רישא: מקדיש מעשה ידי עושה ואוכלת ולא חל הקדישו	תקנו מזונות תחת מעשה ידי	לא מעלה לה מזונות	ולכן ניהא הא דמעשה ידי שלה ולא חל הקדש
3	לתוספות	לרב אדא בר אהבה	רישא: מקדיש מעשה ידי עושה ואוכלת ולא חל הקדישו	תקנו מעה כסף תחת מעשה ידי	לא מעלה לה מעה כסף	מובן דמעשה ידי שלה וניהא דלא חל הקדישו
4	לתוספות	לרב ושמואל אליבא דר' מאיר	סיפא: מקדיש מותר קדוש מחיים	תקנו מעה כסף תחת מותר	מעלה לה מעה כסף	מותר דידי' הוי ולכן מותר קדוש מחיים
5	לתוספות	לרב אדא בר אהבה אליבא דר' מאיר	סיפא: מקדיש מותר קדוש מחיים לרב אדא בר אהבה	תקנו מזונות תחת מותר	מעלה לה מזונות	מותר דידי' הוי ולכן קסבר דקדוש מחיים

(ב) תירוץ

(i) אין רגילות שיעלה לה מעה כסף ולא יעלה לה מזונות

(12) מהרש"א ד"ה במעלה לה מזונות

(א) קשיא

(i) אמאי לא אוקמה רב פפא למשנה כטבלא ד'

טבלא ד' קושיית מהרש"א בד"ה במעלה לה מזונות						
2-3	לתוספות	בין לרב ושמואל בין לרב אדא בר אהבה	רישא: מקדיש מעשה ידי עושה ואוכלת ולא חל הקדישו	תקנו מזונות תחת מעשה ידי לכולי עלמא	לא מעלה לה מזונות לכולי עלמא	ולכן ניהא הא דמעשה ידי שלה ולא חל הקדש
4	לתוספות	לרב ושמואל אליבא דר' מאיר	סיפא: מקדיש מותר קדוש לאחר מיתה	תקנו מעה כסף תחת מותר לכולי עלמא	לא מעלה לה מעה כסף	מותר לאו דידי' הוי ולכן מותר לא קדוש אלא לאחר מיתה
5	לתוספות	לרב אדא בר אהבה אליבא דר' מאיר	סיפא: מקדיש מותר קדוש מחיים לרב אדא בר אהבה	תקנו מעה כסף תחת מותר לכולי עלמא	מעלה לה מעה כסף	מותר דידי' הוי ולכן קסבר דקדוש מחיים

(ב) שים לב

(i) דלמהלך זו לא פליגי רב ושמואל ורב אדא בר אהבה אלא באלו במשנה מדובר במעלה לה כסף

(1) דהיינו

(א) דלרב ושמואל מדובר בלא מעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף

(ב) ולרב אדא בר אהבה מדובר בלא מעלה לה מזונות אבל מעלה לה מעה כסף

(ג) תירוץ

(i) בדומה לתירוץ דבה השתמשנו לעיל לפרש הא דלא אזל רב פפא במהלך של טבלא ג'

(1) דהיינו אשר

(א) ממהלך של טבלא ג' יוצא אשר לרב ושמואל מדובר במעלה מעה כסף ולא מעלה מזונות

(ב) וזאת אין רגילות

(ii) תתריך גם כן אשר מהלך טבלא ד' נמי אין להולמה

(1) משום

(א) דממהלך זו יוצא אשר לרב אדא בר אהבה מדובר במעלה מעה כסף ולא מעלה מזונות

(ב) וזאת אין רגילות

ד) קשיא

(i) כיון דתוספות כבר אסיק אדעתיהו תירוץ של "אין רגילות"

(ii) אמאי לא פירשו תוספות גופיהו לקושיא זו ולתירוץ זו לגבי טבלא ד'

ה) תירוץ

(i) תוספות אינן מוכרחין למיסמך על תירוץ של "אין רגילות" לקושיא זו דמבוסס על טבלא ד'

(ii) דבמקום תירוץ זו מתרצין

(1) דביותר מסתבר לרב פפא למימר דאמוראי פליגי בדין דמשנה כבטבלא א'

(2) מלמימר דפליגי במציאות דמשנה כבטבלא ד'

דף נט.

תוספות ד"ה אינו צריך להפר

לשון מהרש"א

[דף נט עמוד א] בד"ה אינו צריך להפר במעלה לה כו' ואין לפרש טעם דאין כו' עכ"ל וליכא לאקשוויי דע"כ איירי במעלה לה מזונות ומעה כסף דאי באין מעלה לה מזונות כו' אינו יכול להפר לה ואמאי קאמר א"צ להפר לה די"ל דמ"מ יכול להפר לה עכשיו דשמא יחזור אה"כ ויעלה לה מזונות ומעה כסף ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) בעל חייב לזון את אשתו ואף לתת לה מעה כסף

(ב) ובשביל מזונות ומעה כסף זוכה בעל במעשה ידי' ובמותר מעשה ידי'

(2) הקדמה ב'

(א) אין נדר חל אלא על נכסי נודר

(3) הקדמה ג'

(א) בעל אינו מפר נדר לאשתו אלא בדברים שבינו לבינה

(ב) נדר לגבי נכסים שלה לא הוה דברים שבינו לבינה

(4) משנה

(א) תנא קמא

(i) אשה שאמרה לבעלה קונם שאני עושה לפיך

(ii) לא חל נדר שלה ולכן לא צריך בעל להפר נדרה

(5) תוספות

(א) היינו טעמא דלא חל נדרה

(i) משום דאיירי בבעל שהעלה לה מזונות ומעה כסף

(ii) ולכן מעשה ידי' ומותר של בעל הויי

(ב) קשיא

(i) נימא דלא העלה לה מזונות ומעה כסף ודלכן מעשה ידי' ומותר שלה הן

(ii) ואפילו הכי לא חל נדרה משום דמשנה אית לה דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם

(iii) פרטי "אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם" אינן מן עניננו

(6) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הוי להו לתוספות לתרץ

(1) דלא יתכן דמדובר באופן דלא העלה לה מזונות ומעה כסף

(2) דאלו כן הרי מעשה ידי' ומותר שלה הויין והוא נדר לא הוה מדברים שבינו לבינו

(3) ולכן עדיף הוה לי' לתנא קמא לאשמועינן דאינו יכול להפר במקום אין צריך להפר

(ב) תירוץ

(i) מחמת דבעל יכול לזכות במעשה ידי' ומותר על ידי שיעלה לה מזונות ומעה כסף

(ii) חשיב ההיא נדר מדברים שבינו לבינה

תוספות ד"ה שמא יגרשנה

לשון מהרש"א

בד"ה שמא יגרשנה כו' ל"ל למנקט שמא יגרשנה לימא שמא תאמר איני ניזונת כו' עכ"ל אבל מדברי תנא קמא שאמר אינו צריך להפר לה לא תקשי להו לרב ואמאי א"צ להפר ושמא תאמר איני ניזונת כו' די"ל דת"ק לא חייש לשמא תאמר איני ניזונת כו' דה"נ לא חייש לשמא יגרשנה אף על גב דס"ל דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וק"ל:

(1) משנה

(א) קונם שאני עושה לפיך

(i) תנא קמא אינו צריך להפר

(ii) ר' יוחנן בן נורי יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו

(2) מסקנא דגמרא

(א) היינו טעמא דתנא קמא

(i) דמדובר בבעל אשר העלה מזונות ומעה כסף

(ii) ולכן מעשה ידי ומותר שלו הן ואין בידה לאסור דברים שאינן שלה

(ב) והיינו טעמא דר' יוחנן בן נורי

(i) דחוששין דיכול להיות אשר יגרשנה ושנדרה יחול על מעשה ידי ומותר דלאחר גירושין

(ii) וכדי שתהא מותרת לחזור לו יפר עכשיו בעוד שבידו להפר לנדרה

(ג) שים לב דתנא קמא לית לי' חששא זו

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) לרב הונא אמר רב דאית לי' דיכולה אשה לומר לבעלה איני נזונת ואיני עושה וכו'

(ii) לכאורה

(1) עדיף הוה לי' לר' יוחנן בן נורי לחוש שמא תאמר איני נזונת ואיני עושה וכו' בעוד שנסואה לו

(2) דבגלל זה מעשה ידי ומותר יחזרו לה ויחול נדרה

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא מקשי ג"כ לתנא קמא דמיהת נחוש לשמא תאמר וכו'

(ב) תירוץ

(i) תנא קמא לכאורה לא אזיל בתר חששות כל עיקר דהרי לא חשש לשמא יגרשנה

(ii) משא"כ ר' יוחנן בן נורי דחזינן דחשש שמא יגרשנה

(ג) קשיא

(i) לעולם אימא לך אשר תנא קמא אזל בתר חששות

- (ii) ודמצד "אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם" הוא דלא חשש שמא יגרשנה
 - (iii) אשר אותו צד אין לו למקום לגבי חשש של שמא תאמר איני נזונת ואיני עושה
- (ד) תירוץ

(i) בד"ה אין צריך להפר קובעין בתוספת דתנא קמא סבירא לי' אשר מקדיש אדם דבר שלא בא לעולם

תוספות ד"ה לשאקחנה וגמרא ונקדשו מהשתא ותד"ה שדה זו ותד"ה קונמות

לשון מהרש"א

בד"ה לכשאקחנה כו' והכא לא קאמרה לכשאתגרש אין נראה כו' עכ"ל דע"כ לא איירי באמרה בהדיא לכשאתגרש דא"כ אמאי פליג ת"ק דא"צ להפר לה דכיון דאמרה בהדיא לכשאתגרש הא חזינן לה דעיקר נדרה להכי ובודאי דניחוש לשמא תתגרש ודקאמר תלמודא דאמרה לכי מגרשה כו' לאו דוקא דקאמרה בהדיא הכי אלא לר"י (הסנדלר) [בן נורי] אמדינן דעתה לכך לכי מגרשה ודו"ק:

[דף נט עמוד ב] גמרא ונקדשו מהשתא אלמוה רבנן לשיעבודיה כו' לא תקשי ומי איכא מידי דאילו השתא לא קדוש כו' דמהשתא נמי מדאורייתא קדוש אלא דאלמוה רבנן כו' וק"ל:

תוס' בד"ה שדה זו כו' ועוד יכול להיות דאפילו היתה מקדשת ידיה כו' עכ"ל ור"ל הך דלעיל דפריך ומי איכא מידי כו' מיתרצא בהכי אפילו איירי בהקדש ממש ומיהו ע"כ דאיכא לפלוגי בין הקדש לקונמות במשכון כמ"ש לעיל ודו"ק:

בד"ה קונמות כו' אי נמי ידו עדיפא מידה כיון דאכיל פירות כו' עכ"ל ר"ל דשפיר סבר רבא נמי התם דלא לאשה משום דאלימ שיעבוד דבעל בחייה שיש לו פירות בנכסי מלוג מה שאין כן בהך דאצטלא דלא אלימ שיעבודה כיון דבחי"י לית ביה כלום ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) ר' יוחנן הסנדלר אית ליה בדף נח: דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם

(ב) שמואל אית ליה דהלכה כר' יוחנן הסנדלר דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם

(2) משנה

(א) קונם שאני עושה לפיך

(ב) ר' יוחנן בן נורי אומר

(i) יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו

(1) דחייש אשר יגרשנה ואותן מזונות דלאחר גירושין תהיינה שלה ואז יחול עליהן קונם זה

(2) וכדי שתהא מותרת לחזור לו צריך להפר עכשיו בעוד שבידו להפר

(3) גמרא

(א) ב' קושיות לר' יוחנן בן נורי

(i) קשיא א'

(1) הרי יכולת שלה להדיר אכתי לא באת לעולם

(2) דאין ברשותה להתגרש

(ii) קשיא ב'

(1) מעשה ידי' ומותר דלעתיד אכתי לא באו לעולם

(ב) תירוץ

(i) אכן מוכרח דר' יוחנן בן נורי אית ליה דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם

4) המשך דגמרא

א) שמואל אית לי' דהלכה כר' יוחנן בן נורי

ב) קשיא

i) הרי קבענו דשמואל אית לי' דהלכה כר' יוחנן הסנדלר דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם

ג) תירוץ

i) לעולם קסבר ר' יוחנן בן נורי דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם

ii) והיינו טעמא דצריך בעל להפר

(1) דלא אסרה מעשה ידי' ומותר דאכתי לא באו לעולם

(2) אלא אמרה יקדשו ידי לעושיהם וידים כבר איתנהו בעולם

ד) קשיא

i) תירצת קושיא ב' דלעיל

ii) אבל לא תירצת קושיא א' דלעיל אשר יכולת שלה להדיר אכתי לא בא לעולם

ה) תירוץ

i) דאמרה לכי מגרשא

ii) כלומר שאמרה אשר נדרה יחול כשתתגרש

ו) קשיא

i) "מי איכא מידי דאלו השתא לא קדיש ולקמלי' קדיש"

ii) כלומר דלכאורה לא מצינו גוונא

(1) אשר לית בי' יכולת לחלות של איזו מציאות עכשיו

(2) ואף על פי כן יכולין לעשות מעשה עכשיו אשר בגללו יחול אותו מציאות לאח"כ

ז) תירוץ

i) בקושטא איכא גוונא כזו

ii) דהרי מצי אדם מימר "שדה זו שאני מוכר לך לשאקחנה ממך תיקדש"

5) תוספות ד"ה לכשאקחנה

א) קשיא

i) התם מיהת אמר הנודר "לשאקחנה"

ii) מה שאין כן במשנה דידן דלא אמרה הנודרת "לכשאתגרש"

6) מהרש"א ד"ה לכשאקחנה

א) שאלה

i) אמאי נקטי תוספות דבמשנה לא אמרה לכשאתגרש

ב) תשובה

i) דאלו אמרה לכשאתגרש מוכח דיש בה מחשבת גירושין

ii) ואז אף תנא קמא הוה חייש לשמא תתגרש

- (ג) קשיא
- (i) קבענו בגמרא בשלב שלפני זה "דאמרה לכי מיגרשא"
- (ד) תירוץ
- (i) בגמרא לא כיוונו למימר אלא דאומדים אשר כיוונו שיחול נדרה כשתתגרש
- (7) המשך דגמרא
- (א) מפריכין הוכחה דגמרא מן הך דשדה זו לכשאקחנה וכו'
- (ב) ולכן הדרא קושיא לדוכתה: "מי איכא מידי דאלו השתא לא קדיש ולקמי' קדיש"
- (ג) תירוץ דרב פפא
- (i) הי לך הוכחה אחרת אשר אכן איכא מידי אשר לקמי' קדיש
- (ii) דהרי מצי אדם מימר אשר "שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תיקדש"
- (ד) תירוץ דמסקנא דגמרא
- (i) לעולם ס"ל ר' יוחנן בן נורי דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם
- (ii) ושאני קונם דמפקיע שיעבוד של בעל ושל מלוה
- (ה) קשיא כמבואר במהרש"א בד"ה ונקדשו מהשתא
- (i) אלו בקושטא מפקיע קונם לשיעבוד של בעל תיקשי "ונקדשו מהשתא" אף בדליכא גירושין
- (ו) תירוץ כמבואר במהרש"א ד"ה ונקדשו מהשתא
- (i) אלמוהו רבנן לשיבודי' דבעל כי היכי דלא תיקדש מהשתא
- (ii) כלומר
- (iii) רבנן הם דאלמוהו לשיעבודי' דבעל דמיהת לא תיקדש עד גירושין
- (8) תוספות ד"ה שדה זו שמשכנתי
- (א) ניהדר להא דמצי אדם מימר "שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תיקדש"
- (ב) שים לב
- (i) דמלישנא זו מוכח דלא מצי הקדש לבטל כח המשכון ולכן אינו חל עד לאחר פדיון
- (ג) קשיא
- (i) במסכת ערכין איתא אשר הקדש מבטל כחו של שוכר
- (ii) ותיקשי
- (1) דמאי שנא כחו של משכון שלא מבטל על ידי הקדש
- (2) מן כחו של שוכר דמבטל על ידי הקדש
- (ד) תירוץ "אי נמי"
- (i) שאני מכסת עירכין מסוגיא דידן
- (1) דבמסכת עירכין דנין בהקדש ממש והקדש ממש מבטל בין כחו דשוכר בין כחו דמשכון
- (2) מה שאין כן בסוגיא דידן דמדובר בלוה שאמר קונם שדה זו וכחו דקונם גרע ביחס לכחו דהקדש

- (ii) והי לך סייעתא אשר כחו דקונם גרע ביחס לכחו דהקדש
- (1) ניהדר להא דהקשו בגמרא לעיל
- (א) "מי איכא מידי וכו'" לגבי אשה שאמרה קונם מעשה ידי לפיך אשר קונם זו לא חל עד שתתגרש
- (ב) דלכאורה לא מצינו גוונא כזו
- (i) אופן אשר לית ב' יכולת לחלות של איזו מציאות עכשיו
- (ii) ואף על פי כן יכולין לעשות מעשה עכשיו אשר בגללו יחול אותו מציאות לאח"כ
- (2) קשיא
- (א) ידוע לן אשר בקשוטא איכא מידי בגוונא זו
- (ב) דהרי מציא אשה למכור נכסי מלוג אשר אותו מכירה אינו חל אלא לעתיד אם ימות בעלה בחיי'
- (3) תירוץ
- (א) אלא מוכרח דמכר יש לו כח של "הקדש ממש"
- (ב) ולכן לית למילף מידי מדין מכר לדין קונם לפיך
- (ה) הוספת תוספות "ועוד יכול להיות"
- (i) "ועוד יכול להיות" אשר אף אלו כוונה אשה להקדיש ידי' ממש היו מקשין בגמרא "ומי איכא מידי"
- (1) משום דגוף אדם לא נתפש בהקדש ממש
- (9) מהרש"א בד"ה שדה זו
- (א) שים לב
- (i) אשר "ועוד יכול להיות" אינה תירוץ בפני עצמה להא דהקשו תוספות
- (1) מן הך ערכין דשם מבטל הקדש כחו דשוכר
- (2) להך דמשכון הכא שאינו מבוטל על ידי הקדש
- (3) הגם דתרוייהו נתפשין בהקדש ממש
- (ii) דלתרץ קושיא זו אכתי צריכין לתירוץ של "אי נמי" דמחלק בין כחו דהקדש לכחו דקונם
- (10) תוספות ד"ה קונמות כמבואר במהרש"א
- (א) קשיא
- (i) השתא דקאמר רבא אשר קונם מפקיע מידי שיעבוד
- (ii) תיקשי דכל אדם יפקיע שיעבוד של בעל חובו על ידי קונם
- (ב) תירוץ
- (i) כמו דאלמוהו רבנן שיעבוד דבעל בגמרא דידן
- (ii) כמו כן אלמוהו רבנן שיעבוד דבעל חוב
- (ג) שים לב

- (i) דחכמים גם כן אלמוהו שיעבוד דאשה כשהיא בעלת חוב של בעל
 - (ii) כגון חיוב של בעל לתת לה מזונות אשר אותו חיוב לא מצי בעל להפקיע על ידי קונם
- (ד) הקדמה

- (i) במסכת יבמות פליגי באלו נכסי צאן ברזל של בעל הן או של אשה הן
 - (ii) וקאמרי אשר אלו נכסי בעל הן מובן הא דאצטלא דפרסוה יתמי אמיתנא קניי' מיתנא
- (ה) קשיא

- (i) אף אלו נכסי צאן ברזל של בעל הן
- (ii) מ"מ פשיטא דמיהת יש לאשה שיעבוד עליהן
- (iii) והשתא דאמרת דאלמוהו רבנן לשיעבוד דאשה כעין שיעבוד דבעל חוב
- (iv) תיקשי דהיאך הופקע שיעבודה

(ו) תירוץ

- (i) לא אלמוהו רבנן לשיעבוד של בעל חוב אלא כדי שמי שיש לו חיוב לבעל חוב דידי' לא ירויח על ידי קונם להפקיע זכות הבעל חוב
- (ii) משא"כ לגבי איצטלא דנאסר לכל העולם ולא ירויחו יתמי כלום ולכן לא אלמוהו רבנן לשיעבוד של אשה

(ז) הקדמה א'

- (i) עבדי מלוג לכולי עלמא נכסי אשה הן דמשועבדים לבעל

(ח) הקדמה ב'

- (i) איתא בפרק החובל אשר

- (1) עבד מלוג אינו יוצא לחירות אם הפיל בעל את שינו משום דעבדי מלוג של אשה הן
- (2) ואינו יוצא לחירות אם הפילה אשה את שינו משום דמשועבד לבעל ואלמוהו רבנן לשיעבוד של בעל

(ט) קשיא כמבואר במהרש"א

- (i) מאי שנא בנכסי צאן ברזל דלא אלמוהו רבנן לשיעבוד שלה
- (ii) אע"ג דבנכסי מלוג אלמוהו רבנן לשיעבוד שלו

(י) תירוץ

- (i) שיעבוד של בעל בנכסי מלוג עדיף משום שהוא אוכל פירות בחייו בעוד שהיא תחתיו
- (ii) שיעבוד אשה בנכסי צאן ברזל גרע דאין לה פירות ושום זכות אחר כל זמן שהיא תחתיו

דף נט:

גמרא ונקדשו מהשתא ותוספות ד"ה שדה זו ותד"ה קונמות

עיין בד"ה שלפני זה

תוספות ד"ה כגון שנדרה

לשון מהרש"א

בד"ה כגון שנדרה כו' דכיון דמשעבדה ליה אין הנדר חל כו' עכ"ל יש לדקדק נהי דמשעבדה ליה מכל מקום כיון דקיים לה אמאי אין הנדר חל ודוחק לומר דמשעבדה ליה לתינוק ויש ליישב ודו"ק:

(1) ברייתא

(א) אשה שנדרה שלא להניק בנה

(i) לבית שמאי חל נדרה ושומטת דד מפיו

(ii) לבית הלל לא חל נדרה וכופה ומניקתו

(2) גמרא

(א) שאלה

(i) האם נבאר

(1) דבית שמאי סברי שאינה משועבדת להניק בנה והיינו טעמא דחל נדרה

(2) ובית הלל סברי דמשועבדת להניק בנה והיינו טעמא דלא חל נדרה

(ב) תשובה כמבואר בתוספות

(i) חלק א'

(1) לעולם אימא לך אף לבית שמאי דמשועבדת להניק בנה

(2) ואכן

(א) מחמת שיעבוד זו

(ב) אלו נדרה לאסור לבעל הנאת יניקת בנה לא הי' נדרה חל אף לבית שמאי

(ii) חלק ב'

(1) וב"ש וב"ה פליגי באופן אחר שאינו מעניננו בפסקא זו

(3) מהרש"א

(א) הקדמה

(i) נדר שנדרה אשה לאסור לבעל הנאת יניקת בנה מדברים שבינו לבינה הן אשר ביד בעלה להפר

(ii) עכשיו

(1) מוכרח דלא הפר לנדר

(2) דאי הפר לנדר פשיטא דאינו חל ומה לנו לעיין בתוצאות שיעבוד

(ב) קשיא

(i) מהא גופא דהפר הנדר לכאורה מסתבר דמחל לשיעבוד

(ג) תירוץ בדוחק

(i) מיהת שיעבודה לתינוק לא מצי בעל מחיל

(4) מהר"ם ש"ף

(א) תירוץ

(i) מצינו למימר דהיינו טעמא דלא הפר לנדר משום דסמיך בעל על שיעבוד שלו לבטל הנדר

דף ס.

תוספות ד"ה יכול יהא

לשון מהרש"א

[דף ס עמוד א] בד"ה יכול יהא כו' דלא ממעטינן ליה אלא מאיסור דם אבל מאיסור טמא כו' עכ"ל דאיסור טמא הוא הנאמר בבהמה דכולה טמא ואיסור דם הוא הנאמר בכל בהמות ומההוא קרא דלעוף ולבהמה דכתיב באיסור דם לא הוה ממעטינן אלא מההוא איסורא דדם אבל מאיסור טמא דבהמה כולה לא הוה מפקינן ליה לדם אי לאו דנתמעט איסור טמא מחלב דלענין איסור טמא שוין הן ויש לדקדק דא"כ למעט איסור טמא מבשר ל"ל דהא לענין טמא שוין הן ויש ליישב דאי לאו דגלי קרא דחלב ובשר שוין הן לענין [טמא] לא הוה אמרינן נמי דחלב ודם שוין הן ועיין בר"ן בזה דרך אחרת ודוחק:

(1) הקדמה א'

- א) לכל חלק של בהמה טמאה איכא "איסור טמא" – ובזה נכלל נמי חלבה ודמה ובשרה
- ב) לדם של בהמה טמאה איכא נמי "איסור דם" – דהיינו איסור מיוחד לדם – שיוצא מן "וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה"

(2) הקדמה ב'

- א) מובן אשר לשום חלק של בהמה טהורה ליכא איסור טמא
- ב) אבל לדם של בהמה טהורה איכא אותו איסור דם שיוצא מן "וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה"
- ג) ליכא שום "איסור חלב" דהיינו איסור מיוחד לחלב
- ד) וליכא שום "איסור בשר" דהיינו איסור מיוחד לבשר

(3) הקדמה ג'

- א) אי לאו ללימודים דלהלן היינו נוקטין
- i) אשר לחלב אדם ודם אדם ובשר אדם איכא איסור טמא
- ii) ואשר לדם אדם איכא נמי איסור דם

(4) הקדמה ד'

- א) איתא במסכת כריתות
- i) דהיינו טעמא דליכא איסור דם לדם אדם
- ii) משום דאימעוט על ידי "לעוף ולבהמה" בקרא דמייתנן לה לעיל
- ב) שים לב
- i) דקרא זה אינו ממעט אלא איסור דם שיוצא מן "וכל דם לא תאכלו"
- ii) ולא ממעט איסור טמא של דם בהמה טמאה

(5) הקדמה ה'

- א) ביותר מסתבר למעט ולהתיר חלב ובשר מלמעט ולהתיר דם
- ב) משום

- (i) דם אדם חמיר דאי לאו מיעוטי דמייתנין להו בסוגיין
- (1) היינו אוסרין דם אדם בין באיסור דם בין באיסור טמא
- (2) משא"כ חלב אדם דלא היינו אוסרין אותו אלא באיסור טמא
- (6) הקדמה ו'
- (א) מטעם שאינו מעניינו
- (i) ביותר מסתבר להתיר חלב מלהתיר בשר
- (ii) וביותר מסתבר להתיר בשר מלהתיר דם
- (7) לפי גרסת ספרים שלנו בסוגיא דידן
- (א) סמכינן על חד מיעוטי מן "וזה לכם הטמא הגמל" להתיר איסור טמא לחלב וסמכינן על אידך מיעוטיא מן קרא זה להתיר דם
- (ב) ולא סמכינן הכא על הך מיעוטי של לעוף ולבהמה דעלי' סמכי במסכת כריתות
- (8) ר"י כמבואר במהרש"א
- (א) קשיא
- (i) תינה אשר מיעוטי ראשון אוקמינן לה לחלב
- (ii) ברם
- (1) תיקשי למה מוקמינן לאידך מיעוטי להתיר דם
- (2) דהרי מסתבר ביותר לאוקמי' להתיר בשר
- (ב) תירוץ
- (i) אין הכי נמי ולכן נכון למיזל בתר גרסת "יש ספרים"
- (1) דהני תרי מיעוטי אכן מוקמינן להו להתיר חלב אדם ובשר אדם ולא להתיר דם אדם
- (2) דלהתיר דם סמכינן אקרא של לעוף ולבהמה דבהדיא מדובר בדם
- (ג) קשיא
- (i) מאחר דאימעוטי דם מן "לעוף ולבהמה" כל שכן דאימעוטי נמי חלב ובשר
- (ii) ואמאי איצטריך עוד תרי מיעוטי מן הך דהגמל להתיר חלב ובשר
- (ד) תירוץ
- (i) קבענו אשר מן הך דלעוף ולבהמה לא אימעוטי אלא איסור דם
- (ii) ולכן איצטרכי תרי מיעוטי מן הך דהגמל להתיר איסור טמא לחלב ולבשר
- (ה) שאלה
- (i) הא גופא קשיא
- (ii) היתר לאיסור טמא של דם גופי' מנלן
- (ו) תשובה
- (i) כיון דקבענו אשר מן לעוף ולבהמה אימעוטי איסור דם מן דם אדם
- (ii) מובן אשר לכל היותר יש לדם איסור טמא בדומה לאיסור טמא של חלב

(iii) ונמצא אשר בקושטא חלב ודם שוין הן ודלא מסתבר להתיר חדא יותר מאידך

(iv) ולכן

(1) לאשמועינן דליכא איסור טמא בין לדם בין לחלב

(2) מספיק חד מיעוט לתרוייהו

(9) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) לבשר אדם נמי ליכא אלא איסור טמא

(ii) ותיקשי דנילף היתר לאיסור טמא של בשר מן אותו מיעוט מן הגמל דמינל' אימעוטי איסורי טמא של חלב ודם

(ב) תירוץ

(i) אין לנו בסיס לדמות דם אדם לחלב אדם

(1) אלא לאחר דקובעין אשר חדא מיעוטא מן הגמל אוקמינן לה לחלב ואידך מיעוטא לבשר

(2) ונוקטין דהיינו טעמא דהותרו שתיהן משום דשוין הן בזה דליכא איסור חלב וליכא איסור בשר

תוספות ד"ה גונח יונק

לשון מהרש"א

בד"ה גונח יונק כו' ה"ל לאקשויי אפילו אי ליכא סכנה אי דחולה הוא אפילו בשבת כו' עכ"ל ק"ק לדבריהם ומאי קושיא דאימא דהמקשה לא ידע הא דמפרק כלאחר יד הוא וא"כ אי ליכא סכנה ודאי דאסור בשבת וע"ש בתוס':

(1) גמרא

(א) גונח יונק חלב בשבת משום דליכא אלא איסור דרבנן דאינו אלא מפרק כלאחר יד

(ב) ובמקום צער לא גזרו רבנן

(2) סוגיא ביבמות

(א) יונקין חלב ביו"ט ולא בשבת

(ב) קשיא

(i) אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי

(ii) ואי דליכא סכנה אפילו ביום טוב נמי לא

(ג) תירוץ

(i) מדובר במי שהוא בצער ולא בסכנה

(ii) השתא

(1) יניקה מפרק כלאחר יד הוא דאינו אלא דרבנן

(2) בשבת דחמיר

(א) גזרו רבנן הגם דאיכא צער

(3) ביום טוב דאינו חמיר

(א) לא גזרו רבנן היכא דאיכא צער

(ד) שים לב

(i) דדיקא בתירוץ דגמרא ביבמות אסיק אדעתיהו אשר יניקה הוה מפרק לאחר יד דאינו אסור דאורייתא

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) מאי שנא דבסוגיא דידן לא גזרו אפילו בשבת

(ii) משא"כ ביבמות דלא גזרו בשבת

(ב) תירוץ דרבינו תם

(i) שאני התם דליכא אלא צער של רעב ולכן גזרו בשבת

(ii) משא"כ בסוגיא דידן דאיכא צער של חולי שהוא קרוב לסכנה

(ג) קושיית ר"י

(i) ביבמות במקום להקשות דאלו איכא סכנה אף בשבת הוי לן למשרי לינוק

(ii) לשיטת ר"ת הוי לה לגמרא להקשות

(1) דאפילו ליכא סכנה וליכא אלא צער של חולי

(2) הוה לן למישרי יניקה בשבת

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) קבענו אשר מקשן לא אסיק אדעת' אשר יניקה מפרק לאחר יד ואינו אסור דאורייתא

(ii) ובזה מובן אשר מקשן נקט דדיקא בסכנה שרי יניקה בשבת

דף ס:

תוספות ד"ה אמר רב נחמן

לשון מהרש"א

[דף ס עמוד ב] בד"ה ואמר רב נחמן כו' אין לפרש דגזרינן מת אטו כו' עכ"ל וק"ק דהא בכל הנהו דמייתי דגזרינן במעוברת חבירו היינו דגזרינן בהו הא אטו הא דליכא למגזר בהו מיניה וא"כ אמאי לא נגזור נמי במינקת הא אטו הא ודו"ק:

(1) דין הבחנה

(א) צריכה אשה להמתין ג' חדשים כדי להבחין בין זרע ראשון לזרע שני

(2) ברייתא א' כמבואר ברש"י

(א) מינקת שמת בעלה תוך כ"ד חודש שנולד בנה

(ב) הרי זו לא תתארס ולא תינשא כ"ד חדש משנולד בנה

(ג) דחוששין

(i) שמא תתעבר לבעל שני ותצטרך לגמול את בנה

(ii) ובעל זה אינו אביו שיקנה לו ביצים וחלב

(3) ברייתא ב'

(א) נתנה בנה למינקת או גמלתו או מת מותרת לינשא מיד

(ב) דבאופן זה לא יסתכן בנה אם תתעבר לבעל שני

(4) גמרא

(א) לא סמכינן על ברייתא ב'

(ב) והיינו טעמא

(i) דלגבי דין הבחנה

(1) תניא לר' מאיר דצריכה להמתין אף באופן דלא יתכן שנתעברה לראשון

(2) ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר' מאיר בגזירותיו

(ii) ואף למינקת חיישינן לגזירות כעין הני גזירות דלגבי הבחנה

(ג) קשיא

(i) והא רב נחמן שרא לה למינקת לינשא לאחר שנתנה בנה למניקה בי ריש גלותא

(ד) תירוצ

(i) רב נחמן הקיל בי ריש גלותא משום

(1) דמניקה בי ריש גלותא יראה לחזור בה וליהדר בן לאמו

(2) משא"כ מניקה שלא בבי ריש גלותא חיישינן דלמא הדרא בה ותחזור הבן אצל אמו ויסתכן

(5) תוספות

(א) הי לך ב' אופנים להבין הני גזירות למינקת שנתנה בנה למניקה או גמלתו או שמת

- (i) אופן א' – הני גזירת בדרך "אטו" הן – כלומר אי שרית לה לאשה שלא להמתין בהני גווני דליכא סכנה לבן חוששין שתיקל שלא להמתין אף בגווני דאיכא סכנה לבן:
- (1) גזרינן בנתנה בנה למניקה דלמא לא תמתין אף היכא דלא נתנה בנה למניקה
 - (2) גזרינן בגמלתו דלמא לא תמתין אף היכא דלא גמלתו
 - (3) גזרינן במת דלמא לא תמתין אף היכא דלא מת
- (ii) אופן ב' – הני גזירות בדרך "שמא" הן – כלומר דגזרינן אלו תעשה מעשה כדי ליראות בשקר כאלו מדובר באופנים אשר בהם אין לחוש לסכנה
- (1) גזרינן בנתנה בנה למניקה דלמא תקחהו אמו בחזרה תיכף לאחר שתינשא
 - (2) גזרינן בגמלתו דלמא תגמל אותו ובקושטא עדיין צריך להניק ויסתכן
 - (3) וגזרינן במת דלמא תהרגהו
- (ב) השתא
- (i) אלו הני גזירות מכח "שמא" אתיא
- (1) מובן דלית למיחש כשנתנתו למניקה בבי ריש גלותא כהך דרב נחמן
 - (2) דהרי קבענו בגמרא דההיא מניקה לא תציית לאמו להחזיר הבן לאמו
- (ii) אבל
- (1) אלו הני גזירות מכח "אטו" אתיא
 - (2) אף בבי גלותא עלינו לחוש דלמא תקיל ולא תמתין אף אלו לא נתנה בנה למניקה
- (ג) ולכן מוכרח אשר גזירות לגבי מינקת כולן גזירות "שמא" הן
- (6) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) חששות הבחנה כולהו הן באופן "אטו" אתיא דהיינו דחוששין שמא תקיל ולא תמתין אפילו באופן שיתכן שנתעברה לראשון
- (ii) ומחמת דמדמין גזירות מניקה לגזירות הבחנה
- (iii) תיקשי דבקושטא אמאי לא גזרינן דאסורה לינשא אף בנתנתנו למניקה בבי ריש גלותא דלמא לא תמתין אף היכא דלא נתנה בנה למניקה

תוספות ד"ה הלכתא

לשון מהרש"א

בד"ה והלכתא כו' דגרשה מותרת כו' ור"ת אומר דאסורה כו' עכ"ל וההיא דלעיל נתגרשה אינו כופה אותה כו' לא תקשי לר"ת דמכל מקום אסורה לינשא דגזרינן אטו לא נתגרשה ואטו מכירה דכופין אותה ועוד דאלמנה נמי לא משעבדה ואין כופין אותה להניק מכי תבעה כתובתה כו' ואפילו הכי אסורה לינשא וק"ל:

(1) ברייתא א' בדף נט:

- (א) בית הלל סברי אשר אשה משועבדת לבעל להניק בנה ולכן כופה אותה להניק לבנה
- (ב) ברם לאחר שנתגרשה פקע שיעבודה
- (ג) ואפ"ה

- (i) היכא דבנה מכירה ולא רוצה להניק מן אשה אחרת
- (ii) מצי בעל לכופה לאשה ובלבד שיתן לה שכרה

(2) ברייתא ב' בדף ס:

- (א) מינקת שמת בעלה בתוך כ"ד חודש הרי זו לא תתארס ולא תנשא
 - (ב) דחוששין שמא תתעבר לבעל שני ותצטרך לגמול את בנה ובעל זה אינו אביו שיקנה לו ביצים וחלב
- (3) תוספות

(א) רבינו שמשון הזקן

- (i) האי דינא דמינקת בברייתא ב' דלא תתארס ולא תנשא לית' אלא לגבי אשה משועבדת להניק
- (ii) ולכן

(1) מחמת דקבענו בברייתא א' דלאחר שנתגרשה פקע שיעבודה

(2) דין מינקת בברייתא ב' לית' לאחר דנתגרשה ושריא להתארס ולינשא מיד

(ב) רבינו תם

(i) אף אשה שנתגרשה צריכה להמתין

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מה יעשה רבינו תם בסייעתא מברייתא א' שהביא רבינו שמשון הזקן דפקע שיעבודה משנתגרשה

(ב) תירוצ' א'

- (i) אין הכי נמי דמעיקר הדין מותרת להתארס ולינשא כשנתגרשה
- (ii) ברם קבענו בד"ה שלפני זה דהלכה כר' מאיר בגזירותיו לגבי מינקת
- (iii) והכא נמי

(1) אסורה כשנתגרשה אטו כשלא נתגרשה

(2) ואסורה כשנתגרשה ולא מכירה אטו כשנתגרשה ומכירה

(ג) תירוץ ב'

(i) אין שום שייכות בין שיעבוד להניק לאיסור אירוסין ונשואין

(ii) ואסורה באירוסין ובנשואין אף היכא דאינה משועבדת להניק

(iii) והא ראי'

(1) אף ר' שמשון הזקן יודה

(א) דאף על גב דאלמנה שתובעת כתובתה או שרוצה לינשא אינה משועבדת להניק

(ב) מכל מקום אסורה מינקת להתארס ולינשא עד כ"ד חדש משנולד בנה

(ג) דאי לאו הכי לרבינו שמשון הזקן לא יהא ציור בו אסורה מינקת באירוסין ובנשואין

לבעל שני

דף סא.

רש"י ד"ה אבל מוזגת

לשון מהרש"א

[דף סא עמוד א] בפרש"י בד"ה אבל מוזגת כו' ולא דמי למצעת דמתניתין דהוי דבר של טורח ובכפייה הני לא כפי כו' עכ"ל כעין שני תירוצים הן וק"ל:

(1) משנה

(א) ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה ... מצעת לו המטה

(ב) אבל

(i) הכניסה לו שלש שפחות אין מצעת לו המטה

(ii) הכניסה לו ארבע יושבת בקתדרא

(2) גמרא

(א) רב הונא

(i) אף על פי שיושבת בקתדרא כשהכניסה לו ארבע שפחות

(ii) מכל מקום ... מצעת לו את המטה

(3) רש"י

(א) קשיא לרב הונא

(i) מאחר דקתני אשר הכניסה לו שלש שפחות אין מצעת לו המטה

(ii) האיך קאמר רב הונא אשר מצעת לו את המטה אף אלו הכניסה לו ארבע

(ב) תירוץ כמבואר במהרש"א

(i) מצעת דמשנה שונה מן מצעת דרב הונא בשני דרכים נפרדים

(ii) דרך א'

(1) מצעת דמשנה דבר של טורח הוה

(2) משא"כ מצעת דרב הונא היינו "לפרוס סדין ולבדין" דהוה דבר של חבה ולא דבר של טורח

(iii) דרך ב'

(1) כופין אותה למצעת דמשנה

(2) מה שאין כן מצעת דרב הונא דאינה אלא עצה טובה

תוספות ד"ה הכניסה לו שפחה אחת

לשון מהרש"א

תוס' בד"ה הכניסה לו שפחה כו' קצת תימה אם הוא זן אותה א"כ מה מרויח כו' עכ"ל ויש ליישב קצת דמרויח במותר מעשה ידיה שהרי לא נתן לה רק מעה כסף אחת תחת המותרות דמעשה ידיה של שניהם וק"ל:

(1) משנה

(א) ואלו מלאכות שאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת וכו'

(ב) הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) מאי מועיל לבעל שהכניסה לו שפחה

(ii) הרי בלאו שפחה היתה אשתו עושה מלאכות אלו למזונותי'

(iii) ועכשיו שהכניסה לו שפחה צריך בעל למיזן בין לאשתו בין לשפחתה

(3) מהרש"א

(א) תירוץ

(i) חייב בעל לשלם מעה כסף בעד מותר מעשה ידי אשתו

(ii) ואינו משלם מעה כסף למותר מעשה ידי' של שפחה

(iii) נמצא דמרויח

(1) שנוטל מותר שניהן

(2) ואינו משלם מעה כסף אלא לאשה

תוספות ד"ה מחלפא

לשון מהרש"א

בד"ה מחלפא כו' ונראה דהיו רגילין לטבול אחר ז' לראייה כו' עכ"ל מדבריהם נראה שבאו לקיים פי' רש"י ומדברי הרא"ש אין נראה כן ועוד יש לדקדק בזה וע"ש בפ"ק דשבת בחידושינו על דברי התוספות שם:

דף סא:

תוספות ד"ה לא ליתן

לשון מהרש"א

[דף סא עמוד ב] בד"ה לא ליתן כו' ולא ליתן תבן לפני בקרו דשניהם כו' עכ"ל כך היה גירסת התוס' אבל הרי"ף גרס הכא היפך מפני' רש"י ועיין ברא"ש וגם שם במס' נדרים יש נוסחות שונות בזה ודו"ק:

תוספות ד"ה הלכה

לשון מהרש"א

בד"ה הלכה כר"א כו' אין זה אותו שהיה בימי ר"א עכ"ל דתרי רשב"ג הוה האחד הוא ר"ש בן ר"ג הזקן שנהרג בהרוגי מלכות והשני הוא ר"ש נכדו בן ר"ג דיבנה והוא אביו של רבי ודו"ק:

דף סב.

תוספות ד"ה והתניא

לשון מהרש"א

[דף סב עמוד א] בד"ה והתניא כו' יוצאין שבת א' משמע שהן כל ז' בחוץ וחוזרין בכל יום ח' כו' עכ"ל ודברי הב"י בטור אה"ע סימן ע"ו מגומגמים בזה שהבין שדין חמרים שוה לדין פועלים שאינן לנין בביתם כו' שכתבו דפ"א בשבת קאי לפועלים שאין לנין כו' ולחמרים כו' וזה אינו דגבי חמרים קאמר פ"א בשבת דמשמע ממש ביום ז' וק"ל:

דף סג.

תוספות ד"ה רב הונא ובא"ד דאינה חולה כל כך ורש"י ד"ה הכי גרסינן

לשון מהרש"א

[דף סג עמוד א] בד"ה רב הונא כו' ומורדת ממלאכה היינו מזיגת הכוס והצעת כו' עכ"ל ואין להקשות ללישנא קמא [היאך] ניחא ליה בנדה למאן דאמר ממלאכה דהא אסורה לה הנדה לעשות לו אלו המלאכות שהן של חיבה כדאמרינן לעיל די"ל דמכל מקום יכולה לעשות לו אלו המלאכות שלא בפניו או ע"י שינוי כדאמרינן לעיל וק"ל:

בא"ד דאינה חולה כ"כ כיון שיכולה לסבול תשמיש כו' עכ"ל ק"ק דאימא דאיירי בחולה כל כך שאינה יכולה לסבול תשמיש ואפ"ה ניחא ליה להאי לישנא בחולה למאן דאמר מתשמיש משום דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו' דמהאי טעמא ניחא ליה בנדה למ"ד מתשמיש ויש ליישב ודו"ק:

בפרש"י בד"ה ה"ג בשלמא כו' ואי משום נדה כו' עכ"ל ול"ג לישנא קמא כלל והיינו משום דמסתמא ידע הא דלקמן דקאמר שמואל האי טעמא דאינו דומה כו' אבל התוס' גרסי גם לישנא קמא וצ"ל דלא ידע מלתייה דשמואל וק"ל:

(1) משנה

(א) המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה

(2) גמרא

(א) מורדת מאי

(i) רב הונא אמר מתשמיש המטה

(ii) ר' יוסי בר' חנינא אמר ממלאכה

(3) ברייתא

(א) אפילו נדה או חולה והיא מורדת הרי היא בתורת מורדת

(4) גמרא

(א) לישנא קמא

(i) קשיא מברייתא לרב הונא דאית ליה אשר מורדת משמעו מורדת לתשמיש

(1) בשלמא אלו מורדת משמעו מורדת ממלאכה

(א) מובן הא דנדה יכולה להיות מורדת

(ב) דהרי מותרת לעשות מלאכה לבעלה (מהרש"א – שים לב דמותרת אפילו במלאכות של חיבה כשעושה אותן שלא בפניו) וכשהיא מסרבת היא מורדת

(2) אבל אלו מורדת משמעו מתשמיש

(א) תיקשי דנדה לאו בת תשמיש היא ואמאי קתני דהויא מורדת כשמסרבת מתשמיש

(ii) תירוץ של לישנא קמא לרב הונא

(1) אכן מורדת משמעו מורדת מתשמיש

(2) דהגם דנדה על כל פנים אינה בת תשמיש עכשיו

(3) מכל מקום אינו דומה מי שיש לו פת בסלו

(ב) איכא דאמרי

(i) קשיא מבריייתא לר' יוסי בר' חנינא דאית לי' אשר מורדת משמעו מורדת ממלאכה

(1) בשלמא אלו מורדת משמעו מורדת מתשמיש

(א) מובן הא דחולה יכולה להיות דמורדת

(ב) דהרי סובלת תשמיש אף על גב דאינה בת מלאכה

(2) אבל אלו מורדת משמעו ממלאכה

(א) תיקשי דחולה אינה בת מלאכה אף אלו לא מורדת

(5) תוספות

(א) ביאור למחלוקת של רב הונא ור' יוסי בר' חנינא

(i) לא יתכן לרב הונא למימר אשר מורדת משמעו מורדת ממלאכה

(1) דהרי רב הונא גופי' אמר משמי' דרב שיכולה אשה לומר לבעלה איני נזונת ואיני עושה

(ii) משא"כ ר' יוסי בר' חנינא

(1) אלו פליג על רב הונא אמר רב

(2) מובן דמצי למימר אשר מורדת משמעו מורדת ממלאכה

(ב) שאלה

(i) הרי יכול להיות

(1) דר' יוסי בר' חנינא כרב הונא ס"ל אשר יכולה אשה לומר דאיני נזונת ואיני עושה

(2) ואפילו הכי

(א) אית לי' אשר מורדת משמעו מורדת ממלאכה

(ב) משום ד"מורדת ממלאכה" משמעו מלאכות קלות

(i) דשל חיבה הן

(ii) ואשר אשה צריכה לעשות אותן עושה אפילו אמרה איני נזונת ואיני עושה

(ג) תשובה

(i) הקדמה א'

(1) אליבא דאיכא דאמרי אשר מורדת משמעו מורדת מתשמיש

(2) מוכרח אשר אשה חולה סובלת תשמיש דאי לאו הכי לאו בת תשמיש היא ואין לקרותה מורדת

(ii) הקדמה ב'

(1) אשה חולה שסובלת תשמיש מסתבר דסובלת נמי מלאכות קלות

(iii) השתא

(1) לא יתכן אשר ר' יוסי בר' חנינא באמרו "מלאכה" כיוון למלאכות קלות

(2) דאי הכי

- (א) לשיטת איכא דאמרי אשר מורדת משמעו מורדת מתשמיש
 (ב) ואשר קבענו דמזה מוכרח אשר מדובר באשה חולה שסובלת תשמיש ודלכן מוכרח
 דסובלת נמי מלאכות קלות
 (ג) תיקשי דאמאי נקטי איכא דאמרי בקושייתן אשר אשה חולה לאו בת מלאכה היא

(6) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) מנא להו לתוספות אשר איכא דאמרי סברי אשר אשה חולה סובלת תשמיש
 (ii) הרי יכול להיות

- (1) דלעולם חולה אינה סובלת תשמיש
 (2) ואעפ"כ קורין לה מורדת בתשמיש משום דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו
 (3) כעין הא דאמרי בגמרא לעיל לגבי נדה דמציא למיהוי מורדת בתשמיש משום דאינו דומה
 וכו'

(7) גמרא בעמוד ב'

(א) שמואל אית לי' דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו'

(8) רש"י כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

- (i) ללישנא קמא תיקשי הא דמעיקרא לא אסיק הך דשמואל אדעתא דמקשן
 (ב) תירוץ

(ג) מוכח דלא גרסינן ללישנא קמא כל עיקר

(9) תוספות כמבואר במהרש"א

- (א) מצינן למימר אשר בקושטא מקשן לא אסיק אדעת' הך דשמואל
 (ב) ולכן אין צורך להשמיט לישנא קמא דגמרא

דף סג: תוספות ד"ה ואינהו

לשון מהרש"א

[דף סג עמוד ב] תוספות בד"ה ואינהו כמאן כו' ולא קאי ארב נחמן כו' דאינהו סברי כו' יוסי ב"ה שהיה גדול כו' עכ"ל משום דהוה מצינן לפרושי אר"נ ב"י ורב נחמן בר חסדא מייתי מהא דאמר רב הונא ב"י א"ר ששת הלכה אין נמלכין אלא דלא ניחא להו לפרש הכי דא"כ מאי אולמיה ליה לאתויי מרב ששת כיון דס"ל כו' יוסי ב"ה שהיה גדול מרב ששת אלא ארמי בר חמא ורבא קאי דלא ס"ל כריב"ה וק"ל:

(1) משנה

(א) אשה המורדת פוחתין מכתובתה ז' דינרי בשבת

(2) גמרא כמבואר ברש"י

(א) רבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עלי' ארבע שבתות ושלאחר מפסידה כל כתובתה

(ב) רמי בר חמא

(i) אית לי' כרבותינו

(ii) ומוסיף דבית דין שולחין לה פעם אחת קודם הכרזה ועוד פעם אחת אחר הכרזה

(3) המשך דגמרא אליבא דרש"י

(א) דרש רב נחמן בר חסדא דהלכה כרבותינו

(ב) רבא

(i) הך דרב נחמן בר רב חסדא בורכא היא ואינו נכון

(ii) דהלכה אינו כרבותינו דמפסידה כתובתה לאחר ד' שבתות אלא כמשנה דפוחת מכתובתה ז' דינרי בשבת

(ג) רב נחמן בר יצחק

(i) מאי בורכתי' דרב נחמן בר חסדא

(ii) הרי אמריתה דהלכה כרבותינו משמיל' דגברא רבה ומנו ר' יוסי בר' חנינא

(ד) קשיא

(i) "איהו כמאן סבר"

(ii) כלומר כמאן סבר רבא דאית לי' דהלכה כמשנה

(ה) תירוץ

(i) חלק א'

(1) אתמר

(א) רבא אמר רב ששת הלכה דנמלכין

(ב) רב הונא בר יהודה אמר רב ששת הלכה דאין נמלכין

(ii) חלק ב'

- (1) נמלכין משמעו דפוחתין מעט מעט ז' דינרי בשבת
- (iii) חלק ג'
- (1) רבא סובר כרב ששת לפי שמועת רבא דהלכה דנמלכין
- (4) המשך דגמרא אליבא דרבינו תם
- (א) דרש רב נחמן בר חסדא דהלכה כרבתינו בלי הוספת רמי בר חמא
- (ב) רבא
- (i) האי דרב נחמן בר רב חסדא בורכא היא דהלכה כרבתינו בצירוף הוספת רמי בר חמא
- (ג) רב נחמן בר יצחק
- (i) מאי בורכתי' דרב נחמן בר חסדא
- (ii) הרי משמיל' דגברא רבה ומנו ר' יוסי בר' חנינא אמריתא דהלכה כרבתינו בלי הוספת רמי בר חמא
- (ד) קשיא
- (i) "אינהו כמאן סברוה"
- (1) כלומר רבא ורמי בר חמא דס"ל כרבתינו בהוספת הך דרמי בר חמא כמאן סברוה
- (ה) תירוץ
- (i) סברי כרב ששת לפי שמועת רבא דנמלכין עמה ושולחין לה שתי פעמים לכל הכרזה כרמי בר חמא
- (5) מהרש"א
- (א) שאלה
- (i) אמאי לא פירש רבינו תם
- (1) אשר "אינהו" משמעו רב נחמן בר חסדא ורב נחמן בר יצחק דלית להו הוספת דרמי בר חמא
- (2) ואשר מתרצין דסבירא להו כרב ששת אליבא דרב הונא בר יהודה אמר רב דאין נמלכין
- (ב) תשובה
- (i) עדיף לפרושי דסמכי על ר' יוסי בר' חנינא דגברא רבה הוא מלמימר דסמכי על רב ששת

תוספות ד"ה אבל אמרה

לשון מהרש"א

בד"ה אבל אמרה כו' וזה נמי אין להקשות כו' וע"ק משלהי נדרים מההוא נואף כו' תהא נאמנת במגו כו' עכ"ל לפי מה שכתבו דלא מצוי למימר מאיס עלי אלא היכא דיש רגלים לדבר לא תקשי מידי ממתני' ומשלהי נדרים אלא דניחא להו לתרוצי בע"א וק"ל:

בא"ד וכן נראה דבאומרת טמאה אני לך כו' כיון דשויה נפשה חתיכה דאיסורא כו' עכ"ל וק"ק לפ"ז הא אמרינן במתני' דהתם דא' מהשלש נשים דאומרת טמאה אני לך דמותרת למשנה אחרונה משום דעיניה נתנה באחר ולא אמרי' דשויה נפשה חתיכה דאיסורא ואין סברא לחלק בזה בין אשת כהן לאשת ישראל וק"ל:

(1) תוספות חלק א'

(א) שיטת יש מפרשין

(i) אשה שמסרבת לתשמיש ואמרה מאיס עלי ואיכא רגלים לדבר דמאיס עלה

(ii) חייב בעל להוציאה

(2) תוספות חלק ב'

(א) הקדמה

(i) רבא אית לי' במסכת נדרים אשר

(1) אשה אינה אסורה לבעלה אלו פרץ נואף הוצא חוץ לביתה לאחר שנכנס בעל

(2) משא"כ דאסורה לבעלה אלו מירכס נואף בבית האשה לאחר שנכנס בעל

(ii) עכשיו

(1) אלו ראו עדים אותן כדרך המנאפין פשיטא דאסורה

(2) ולכן מוכרח שלא ראו אותן עדים כדרך המנאפין

(3) ותיקשי דאמאי אסורה היכא דמירכס

(iii) ועל כרחך

(1) דאסורה מחמת שאמרה טמאה אני לך

(א) ואפילו הכי היכא דפורץ הוצא מותרת לבעלה מחמת דאין לה נאמנות משום דנוקטין

אשר עיני' נתנה באחר

(ב) משא"כ היכא דמירכס דאפ"ה אסירא משום דהא דמירכס מסייע לטענה שלה

(ב) קשיא ליש מפרשין

(i) היכא דנואף פורץ הוצא והיא אמרה טמאה אני לך

(1) תהא לה נאמנות

(2) במיגו

(א) דאי בעיא לשקר כדי שיוציאה בעלה

(ב) היתה יכולה למימר מאיס עלי' ואליבא דיש מפרשים ה' בעלה חייב לגרשה

- (3) מהרש"א ד"ה אבל אמרה
 (א) תוספות יכולין היו נמי לתרץ דקבענו ליש מפרשין דלא כופין בעל להוציאה בטענת מאיס עלי אלא היכא דאיכא רגלים לדבר
- (4) המשך של תוספות
 (א) אף באופן ולשיטה אשר אשה שאמרה טמאה אני אינו חייב להוציאה
 (ב) מכל מקום אסורה לבעלה משום דשויה נפשה חתיכה דאיסורא
 (5) משנה במסכת נדרים דף צ:
 (א) אשה האומרת טמאה אני לך לא יוצאת כדי שלא תהא נותנת עיני' באחר
 (6) מהרש"א
 (א) קשיא
 (i) ברם תהא אסורה לבעלה מטעם דשויה נפשה חתיכה דאיסורא
 (ב) שמא נתרץ ככה
 (i) מדובר באשת כהן שאומרת דנאנסתי ולכן טמאה אני לך
 (ii) ומחמת שלא אומרת דנבעלה ברצון לא חשיב כאלו שויה נפשה חתיכה דאיסורא
 (ג) אין לתרץ ככה
 (i) דהרי סוף כל סוף אסורה לבעלה כהן אף כשנאנסה

דף סד.

תוספות ד"ה תבע לחלוץ

לשון מהרש"א

[דף סד עמוד א] תד"ה תבע לחלוץ כו' וכן הא דאמר כאן שתבעה היא והוא אינו רוצה לא כו' עכ"ל משום דהשתא דלא נזקקין אפילו לו ("אינו" מלה זו ליתני בדפוס ראשון)) אלא בתבע לחלוץ ע"כ הא דרב תחליפא משמיה דשמואל בתבע הוא דנזקקין לו היינו נמי בתבע לחלוץ והיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא לייבם ודומיא דהכי בתבעה היא דאין נזקקין לה היינו נמי בתבעה לחלוץ והוא אינו רוצה לחלוץ ולא לייבם ואין להקשות כו' ודו"ק:

(1) ברייתא

(א) כותבין אגרת מרד לשומרת יבם

(2) גמרא

(א) שמואל

(i) אין כותבין אגרת מרד לשומרת יבם

(ב) קשיא

(i) ברייתא סותרת למימרא דשמואל

(3) תירוץ דהוה אמינא דגמרא

(א) חלק א'

(i) בברייתא איירי כשתבע הוא ובאותו אופן כותבין אגרת מרד

(ii) מימרא דשמואל איירי כשתבעה היא ובאותו אופן אין כותבין אגרת מרד

(ב) חלק ב'

(i) תירוץ זו עולה יפה עם רישא וסיפא של מימרא דרב תחליפא אמר שמואל:

(1) רישא

(א) תבע הוא נזקקין לו

(2) סיפא

(א) תבעה היא אין נזקקין לה

(4) מסקנא דגמרא

(א) ברייתא ושמואל תרוייהו איירי בשתבע הוא

(i) ושונין בזה

(1) דברייתא איירי כשבתע הוא לחלוץ והיא לא רצה לא יבום ולא חליצה

(2) ושמואל איירי כשתבע הוא ליבם והיא לא רצה לא יבום ולא חליצה

(ב) עכשיו

(i) רישא דמימרי' דרב תחליפא אמר שמואל אשר נזקקין לו

- (1) ע"כ דאיירי כשתבע הוא לחלוץ והיא לא רצה לא לחלוץ ולא ליבם
(2) דאי לאו הכי תיקשי לי' לרב תחליפא דרישא דידי' לא אתיא כברייתא
(ii) וכדי לדמות סיפא דמימרי' דרב תחליפא לרישא דמימרי' לכל האפשר
(1) מסתבר דבסיפא איירי כשתבעה היא לחלוץ והוא לא רצה לא לחלוץ ולא ליבם

ג) קשיא

- (i) מחמת דהיא "באה מחמת טענה" – אשר פרטים דילי' אינן מעניננו – הוה לן למיכתב אגרת מרד
לטובתה באופן סיפא דרב תחליפא

5) תוספות כמבואר במהרש"א

א) קשיא

- (i) עדיף הוי להו להקשות
(ii) דקתני במסכת יבמות דכופין לגדול שבאחין לכנוס או לפטור דהיינו או לייבם או לחלוץ

דף סד:

רש"י ד"ה לבית המנוגע

לשון מהרש"א

[דף סד עמוד ב] בפרש"י בד"ה לבית המנוגע כו' ושל עירוב שיערו להקל ובמצומצמות כו' עכ"ל וה"ה דהכא במשרה שיערו להקל במצומצמות כדפריך ואי ר"ש תמני סרי הויין וק"ל:

- (1) משנה במסכת עירובין
(א) ר' שמעון אית לי דאיכא ג' סעודות בככר ודאיכא ג' ככרות בקב
(2) משנה דידן
(א) לגבי חשבון של בית המנוגע איכא ב' סעודות בככר
(3) רש"י
(א) משנה דידן יכול להיות דאתיא אף אליבא דר' שמעון
(ב) דמצינן למימר
(i) אשר הא דאמר ר' שמעון דאיכא ג' סעודות בככר היינו סעודות מצומצמות
(ii) משא"כ משנה דידן דמשתעי בסעודות בינוניות
(4) המשך משנה דידן
(א) בעל נותן לאשתו ב' קבין חטים לשבוע
(5) גמרא
(א) בדומה להך דעירובין ר' שמעון אית לי דאיכא ג' סעודות בככר ודאיכא ג' ככרות בקב
(ב) ולכן מספיקין הני ב' קבין בעד 18 סעודות
(6) מהרש"א
(א) שים לב
(i) אשר אף במשנה דידן איירי ר' שמעון בסעודות מצומצמות
(ii) דהרי
(1) בסעודות בינוניות קבענו דליכא כי אם ב' סעודות בככר
(2) ונמצא דליכא כי אם 12 סעודות בב' קבין

רש"י ד"ה תמני סעודות

לשון מהרש"א

בד"ה תמני סעודות כו' וי"ד סעודות היא צריכה לשבת עכ"ל כתב מהרש"ל צ"ע אמאי פרש"י י"ד סעודות הלא הן ט"ו כו' ונראה שרש"י סבר מה שמקשה ועוד י"ג הויין ולא אקשי אכתי כו' אבל ממנחה לא פריך לפי שאינה הכרחית כ"כ שהרי יכול להשלימה במיני תרגימא ופירות כו' עכ"ל והוא דחוק שהמקשה לא חשיב סעודה שלישית והמתרץ חשיב לה כדקאמר לרבנן (לריב"ב) דל חדא לארחי ופרחי ולר"ש דל ג' לארחי ופרחי אבל הנראה דהכא פרש"י י"ד סעודות למאי דקים ליה השתא כמאן דאמר אוכלת עמו לילי שבת ממש כדקאמר הניחא למאן דאמר אכילה ממש כו' ולמאי דמסיק לר' חידקא ט"ז הויין היינו למאן דאמר אכילה תשמיש כמ"ש התוס' בהדיא דלמאן דאמר אכילה ממש לא הוה אלא ט"ו אף לרבי חידקא ולרבנן י"ד ולמסקנא א"ש דכל היתרון לארחי ופרחי ותו לא מידי ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) בדרך סתם אוכלין ב' סעודות ביום דהיינו י"ד סעודות לשבוע

(2) הקדמה ב'

(א) לרבנן איכא עוד סעודה אחת בשבת

(ב) לר' חידקא איכא ב' סעודות נוספות לשבת

(3) משנה דידן

(א) המשנה לאשתו על ידי שלישי לא יפחות לה משני קבין חטין לשבוע

(4) במשנה בעירובין

(א) לכאורה ס"ל ר' שמעון דבב' קבין חטין איכא 18 סעודות

(ב) ולכאורה ס"ל ר' יוחנן בן ברוקה דבב' קבין חטין ליכא כי אי אמ 8 סעודות

(5) גמרא

(א) קשיא

(i) משנה דידן לא אתיא כר' שמעון דלדידל' נותן איכא 18 סעודות בב' קבין חטין [בלשון רש"י:]
"והיא אינה צריכה אלא י"ד סעודות לשבוע"

(ii) ולא אתיא כר' יוחנן בן ברוקה דלדידל' בב' קבים חוטין ליכא אלא 8 סעודות

(ב) תירוץ

(i) ר' יוחנן בן ברוקה בקושטא אית לי' דבב' קבין חטין איכא 12 סעודות

(ג) קשיא

(i) "אכתי תרתי סרי הויין"

(ד) תירוץ

(i) אוכלת עוד סעודה אחת ביחד עם בעל בליל שבת

(ה) הי לך ב' קושיות לתירוץ זה

- (i) קשיא א'
 (1) הניחא אם אותו אכילה בליל שבת משמעו אכילה ממש אתיא שפיר
 (2) ברם אלו משמעו תשמיש לא תירצת כלום
- (ii) קשיא ב'
 (1) אף אלו משמעו אכילה ממש
 (2) "תליסר הויין"
 (ו) תירוץ לר' יוחנן בן ברוקה
 (i) בקושטא לר' יוחנן בן ברוקה הני ב' קבין מספיקין בעד 16 סעודות
 (ז) קשיא לתירוץ לר' יוחנן בן ברוקה
 (i) הניחא לר' חידקא דאית לי' דאוכלין 4 סעודות בשבת היינו דאיצטריך 16 סעודות לשבוע דהיינו 2 סעודות לכל יום לששה ימים ועוד 4 סעודות לשבת
 (ii) ברם לרבנן דאית להו דאין אוכלין אלא ג' סעודות בשבת לא צריכא אלא 15 סעודות ואיכא מותר של סעודה אחת
 (6) תוספות ד"ה כמאן
 (א) עוד קשיא אחרת לתירוץ דגמרא לר' יוחנן בן ברוקה
 (i) אף לר' חידקא איכא מותר של סעודה אחת אלו האי אכילה של ליל שבת משמעו אכילה ממש ויש לה לה סך הכל 17 סעודות
 (7) המשך דגמרא
 (א) תירוץ לר' יוחנן בן ברוקה
 (i) לא תיקשי לרבנן דאיכא מותר חדא סעודה
 (ii) דרבנן אמרי לך דאיצטריך חדא סעודה לארחי ופרחי
 (8) המשך תוספות ד"ה כמאן
 (א) שים לב אשר הך תירוצא דגמרא דארחי ופרחי מתרצת נמי לקושיית תוספות לר' חידקא
 (ב) דאין הכי נמי
 (i) אשר לר' יוחנן בן ברוקה אליבא דר' חידקא יש לה 17 סעודות אלו אכילה דליל שבת משמעו אכילה ממש
 (ii) והאי מותר סעודה אחת איצטריך לה לארחי ופרחי
 (9) מסקנא דגמרא
 (א) השתא דאסיק אדעתין תירוץ של ארחי ופרחי
 (ב) מצינו לתרץ אף לר' שמעון דאיצטריך 18 סעודות
 (i) דהיינו לרבנן כדי לתת ג' סעודות לארחי ופרחי
 (ii) ולר' חידקא כדי לתת ב' סעודות לארחי ופרחי
 (10) מהרש"ל
 (א) קשיא לרש"י

- (i) בתחלת סוגיין בדמקשין אשר לר' שמעון בהני ב' קבין חטין דמשרה לה בעל איכא 18 סעודות
- (ii) ופירש רש"י אשר קושיא זו מבוססת אהא דקא סלקא דעת' דמקשן דלא צריכה אלא 14 סעודות
- (iii) אמאי נקט רש"י אשר מקשן לא אסיק אדעת' אשר צריכא עוד סעודה אחת לשבת אליבא דרבנן ועוד שתי סעודות שבת אליבא דר' חידקא

(ב) תירוץ

(i) חלק א'

- (1) הני סעודות נוספות של שבת יכולין להשלימן במיני תרגימא ופירות ולכן לא חשיבי בחשבון סעודות בגמרא
- (2) והא דקאמר רש"י אשר "והיא אינה צריכה אלא י"ד סעודות" משמעו שאינה צריכה אלא י"ד סעודות מלבד הני סעודות נוספות אשר יכולה להשלימן במיני תרגימא ופירות

(ii) חלק ב'

- (1) והא ראי' אשר מקשן אסיק אדעת' הני סעודות נוספות
- (2) דמוכרח כדלהלן אשר על סמך דהני סעודות נוספות פריך מקשן אשר "תליסר הויין" דמשמעו אשר לא צריכה כי אם 13 סעודות שעולין בחשבון סעודות

(iii) חלק ג'

- (1) והי לך חשבון של 13 סעודות
 - (א) ביום ראשון עד יום חמישי ועד בכלל
 - (i) אוכלת סעודה אחת בבקר וסעודה אחת במנחה
 - (ii) דהיינו 10 סעודות
 - (ב) ביום ששי
 - (i) אוכלת סעודה אחת בבקר ואינה אוכלת סעודה אחת במנחה דהרי בליל שבת אוכלת סעודה אחת עם בעל
 - (ii) דהיינו סך הכל של 11 סעודות עם סעודות דלעיל
 - (א) בליל שבת אוכלת סעודה אחת עם בעלה
 - (i) דהיינו סך הכל של 12 סעודות עם סעודות דלעיל
 - (ד) ביום שבת בבקר אוכלת סעודה אחת
 - (i) דהיינו סך הכל של 13 סעודות עם סעודות דלעיל

(ג) חלק ד'

(i) שאלה

- (1) מנא לי' לרש"י אשר מקשן בקושייתו "תליסר הויין"
- (א) כיוון למימר אשר "לא צריכה אלא 13 סעודות"
- (ב) ולא כיוון למימר אשר "13 סעודות לא מספיקין"

(ii) תשובה

- (1) לא יתכן דמשמעו אשר 13 סעודות לא מספיקין

(2) דאי הכי הוה לה לגמרא להקשות "אכתי תליסר הויין" כעין דהקשו לעיל אשר "אכתי תרי סרי הויין"

(11) מהרש"א

(א) קשיא לתירוץ של מהרש"ל

(i) מאי שנא

(1) דלאחר דמסקי אשר לר' יוחנן בן ברוקה איתנהו 16 סעודות בב' קבין חטין

(2) אכן נכללין הני סעודות נוספות של שבת בחשבון של סעודות חטין

(ב) תירוץ מהרש"א לקושיית מהרש"ל

(i) לעולם הני סעודות נוספות של שבת עוליין בחשבון הסעודות אף למקשן

(ii) והא דקאמר רש"י לקושיית גמרא לר' שמעון "דהיא אינה צריכה אלא י"ד סעודות"

(1) משמעו דהיא אינה צריכה אלא י"ד סעודות מלבד אותה סעודה שאוכלת עם בעלה בליל שבת

(2) אשר בצירוף אותה סעודה יש לה סך הכל 15 סעודות לרבנן ו-16 סעודות לר' חידקא

(iii) דלהבנת רש"י

(1) אף בתחלת סוגיין כבר סליק אדעתין הך סעודה דאוכלת בליל שבת עם בעלה

(2) ונקטו אשר "אכילה" לסעודה זו משמעו אכילה ממש

(ג) השתא

(i) בדמקשין לאח"כ אשר לר' יוחנן בן ברוקה תריסר ותליסר הויין

(ii) אכן כיוונו להקשות אשר הני ב' קבין חטין לא מספיקין לחשבון 14 סעודות אי לאו דיש לה עוד סעודת ליל שבת ש"אוכלת" עם בעלה במשמעות אכילה ממש

(ד) שים לב

(i) דכבר קבענו בגמרא ותוספות

(1) דבדהדר מתרצין בגמרא אשר לר' יוחנן מספיקין הני ב' קבין חטין ל-16 סעודות

(א) האי תירוץ לית לאמרה לרבנן דעל כל פנים לא צריכה אלא 15 סעודות ולכן לדידהו מוכרח דהני ב' קבין חטין מספיקין בעד 14 סעודות אלו "אכילה" בליל שבת משמעו אכילה ממש

(ב) והאי תירוץ לית לאמרה לר' חידקא דעל כל פנים לא צריכה אלא 16 סעודות ולכן לדידי' מוכרח דהני ב' קבין חטין מספיקין בעד 15 סעודות אלו "אכילה" בליל שבת משמעו אכילה ממש

(ii) ברם לתירוץ אחרון של ארזי ופרחי בלאו הכי אתי שפיר דכל המותר נותנין לארזי ופרחי

דף סה.

תוספות ד"ה אחרי

לשון מהרש"א

[דף סה עמוד א] תוספות בד"ה אחרי אכלה כו' ולכך ויחשבה עלי לשכורה עכ"ל דאי לאו שאחרי שעת אכילה התפללה לא היה חושבה לשכורה אבל קרא אשמועינן דהיה אחר זמן אכילה ושתייה ואין דרך להתפלל אז ולכך חשב שאכלה ושתתה והיתה לשכורה ועוד נראה דודאי אילו אכלה ושתתה אפשר שהיו פניה צהובים וחשב ע"י זה שהיתה שכורה אבל כיון שלא אכלה ושתתה כלום במה ראה לחושבה שכורה אי לאו שהיה אחר זמן אכילה ושתייה שאין דרך להתפלל אז ודו"ק:

(1) פסוקים בשמואל א'

(א) ותבכה ולא תאכל

(ב) "ותקם חנה אחרי אכלה בשילה ואחרי שתה וחנה היא מדברת על לבה ... ויחשבה עלי לשכורה"

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) כדי דלא ליסתרי הני קראי אהדדי

(ב) קוראין לקרא בנקודות אלו

(i) "ותקם חנה אחרי אכלה [בקמץ] בשילה ואחרי שתה [בחולם] וחנה היא מדברת על לבה ... ויחשבה עלי לשכורה"

(ii) דהיינו שקמה להתפלל לאחר זמן אכילה שלה ולאחר ששתה אלקנה

(ג) ולכן מובן אשר ויחשיבה עלי לשכורה משני טעמים

(i) חדא

(1) הגם דבקושטא לא אכלה ולא שתתה ולכן לא היו פני צהובין

(2) מ"מ

(א) מחמת שהי' לאחר זמן אכילה ושתי'

(ב) חשב עלי דהויא שכורה ושאכלה ושתתה בשעת אכילה

(ii) ועוד

(1) מחמת שהתפללה לאחר זמן אכילה ושתי' שלא כרגיל

(2) אף מפני זה חשב אותה עלי לשכורה

תוספות ד"ה ונותנין לה

לשון מהרש"א

בד"ה ונותנין לה כו' מטה ומטה ומפץ משמיה דשמואל כו' כצ"ל עכ"ל ר"ל דלכך בעי בסידור ב' מטות משום דשמואל דקאמר התם דלא ידענא אסותא להני תלת וחשיב חז מינייהו מאן דאכיל נהמא ולא מסגי ד' גרמידי ובחנם דחק מהרש"ל והגיה שמא במקום דשמואל:

(1) משנה

(א) ונותן לה מטה מפץ [רך] ומחצלת [שאינו רך]

(2) תוספות

(א) גרסת תוספות בדפוס ישן

(i) אף על גב דלגבי סידור [איתא בהמקבל דף קיג:]: דנותנין לו מטה מטה ומפץ

(ii) משום דשמא גבי אשה לא הטריחוהו חכמים כל כך דאפשר לה שתלך ד' אמות אחר אכילה

(ב) גרסת תוספות כמוגה על ידי מהרש"ל ואחריו בדפוס ווילנא

(i) אף על גב דלגבי סידור [איתא בהמקבל דף קיג:]: דנותנין לו מטה מטה ומפץ משמי' דשמואל

(ii) גבי אשה לא הטריחוהו חכמים כל כך דאפשר לה שתלך ד' אמות אחר אכילה

(3) מהרש"א

(א) ביאור תוספות

(i) שמואל אית לי' דנותנין ללוה עוד מטה

(1) משום דטוב לו למיזל ד' גרמידי לאחר שאכל

(2) ונותנין לו מטה אחת לאכול עליו ועוד מטה לשכוב עלהי

(3) כדי שילך לאחר אכילתו לפני דשכיב

(ii) ביאור זו מספיק אף בלי הגהת מהרש"ל

הדרן עלך אף על פי